

4. Multimedia. From Wikipedia, the free encyclopedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://en.wikipedia.org/wiki/Multimedia>.

5. Резник Н.А. Основные параметры визуализации учебной информации // Компьютерные инструменты в образовании // Н.А. Резник., А.Г. Барышкин. – 2005. – № 3. – С. 38–44.

МОСКАЛЕНКО О.І.

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПІЛОТІВ МІЖНАРОДНИХ АВІАЛІНІЙ

Професійне спілкування пілотів на міжнародних авіалініях відбувається англійською мовою. Від ведення повітряного діалогу англійською мовою залежить безпека польотів у світі, а разом з цим – життя мільйонів пасажирів, які довіряють своє життя досвідченим та компетентним пілотам. Тому підвищення рівня професійно орієнтованої англійської мови є важливим завданням льотних навчальних закладів та авіаційних компаній. Творчі зусилля педагогів та психологів у цьому напрямі не залишаються марними. Ведеться постійна робота щодо вдосконалення методів викладання професійно орієнтованої англійської мови у навчальному процесі курсантів-пілотів. Однак, як свідчить досвід, ця проблема остаточно не вирішена.

Для того, щоб зрозуміти процес навчання професійному спілкуванню курсантів-пілотів у льотному навчальному закладі, необхідно проаналізувати його складові.

Так, однією зі складових навчального процесу є технологія навчання. У процесі вивчення професійно орієнтованої англійської мови курсантами-пілотами в льотному навчальному закладі ми орієнтуємося на визначення технології навчання як організації навчального процесу, що включає чітку послідовність операцій, спрямованих на реалізацію завдань навчально-виховного та професійного характеру за допомогою сучасних спеціально відібраних дидактичних прийомів та засобів.

Дослідженням професійного іншомовного спілкування фахівців різного напрямку займалися такі вчені, як В.М. Александров, Л.В. Барановська, Т.В. Ваколюк, М.М. Галицька, Л.П. Гапоненко, Р.О. Гришкова, С.А. Ісаєнко, С.В. Козак, І.В. Некоз та ін. Розробкою ефективних методів викладання професійно орієнтованої англійської мови для професійної підготовки пілотів займалися такі вітчизняні вчені, як В.Л. Асріян, Є.В. Кміта, Г.С. Пащенко, В.В. Півень та ін.

Розробка технології формування мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів міжнародних авіаліній у льотних навчальних закладах, що пропонується у цій статті, передбачає впровадження дидактичної моделі навчальної діяльності, яка б підвищила рівень мотивації курсантів-пілотів до професійного спілкування. Компоненти процесу навчання об'єднуються в організовану структуру, або *модель*.

Дидактична модель спеціальної теоретичної підготовки курсантів-пілотів має включати такі компоненти [1]: принципи, мету, завдання, зміст,

засоби (технічні та спеціальні для формування надійності), форми, методи, контроль та оцінювання навчання.

Метою статті є впровадження дидактичної моделі організації навчальної діяльності при формуванні мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів, що, на наш погляд, сприятиме підвищенню рівня мотивації до цієї дисципліни.

Для вирішення проблеми формування мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів міжнародних авіаліній ми розробили дидактичну модель організації навчальної діяльності в процесі вивчення професійно орієнтованої англійської мови, враховуючи при цьому: відповідність вимог ІКАО (Міжнародної організації цивільної авіації) щодо IV рівня англомовної підготовки пілотів запропонованому змісту та обсягу знань; індивідуальні здібності курсантів у процесі оволодіння навчальним матеріалом; кількість годин, відведених на вивчення дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням”.

Запропонована нами дидактична модель побудована відповідно до вимог ІКАО щодо володіння англійською мовою диспетчерами та пілотами (див. рис.).

Рис. Дидактична модель організації навчальної діяльності при формуванні мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів

Розглянемо окремо структурні компоненти запропонованої дидактичної моделі.

Першим структурним компонентом є мета навчання. Згідно з визначенням мета навчання – це “ідеальне передбачення кінцевих результатів навчання; те, до чого прагнуть вчитель, учні” [2, с. 205].

Мета визначає загальну стратегію навчання. Оскільки професійне спілкування пілотів на міжнародних авіалініях відбувається переважно англійською мовою, ми вважаємо, що основна увага повинна приділятися вивченню професійно орієнтованої англійської мови згідно з нормами мовної підготовки ІКАО, що орієнтується головним чином на аудіювання та говоріння.

Другим структурним компонентом нашої моделі є принципи навчання.

В основі класифікації принципів навчання іноземної мови лежить дві вимоги: 1) специфічність, тобто неможливість застосування конкретного принципу у викладанні інших предметів; 2) методична сутність, тобто необхідність відображення у певному принципі тих явищ і понять, що відносяться до методичної сфери, а не іншої науки, наприклад, лінгвістики або дидактики [3].

Таким чином, всі принципи вивчення іноземної мови, покладені в основу запропонованої дидактичної моделі, можна поділити на три групи: *традиційні*, до яких ми зараховуємо принципи активності та самостійності, доступності, послідовності та систематичності, практичної спрямованості навчання, раціонального поєднання колективних та індивідуальних форм навчальної роботи; *специфічні принципи в процесі вивчення професійно орієнтованої англійської мови*, до яких належать: принцип комунікативної спрямованості, принцип домінуючої ролі вправ на всіх етапах вивчення іноземної мови, принцип взаємодії основних видів мовленнєвої діяльності, диференційованого та інтегрованого навчання, принцип міжпредметних зв'язків іноземної мови з іншими дисциплінами та *специфічні процесуальні принципи системи професійної підготовки майбутніх пілотів*, розглянуті Р.М. Макаровим [1]: принцип суворої регламентації та часового лімітування, принцип комплексного формування психофізіологічних якостей і механізмів адаптації, принцип ритмічного збільшення психологічного навантаження, принцип додаткового навантаження. Обрані принципи навчання утворюють цілісну систему, що забезпечує оптимальність навчального процесу у льотному навчальному закладі та допомагає вчителю як “технологу” навчального процесу орієнтуватися в динамічній системі викладання.

Третім структурним компонентом нашої моделі є завдання, що ми сформувавши для ефективного навчання професійному спілкуванні пілотів у процесі вивчення професійно орієнтованої англійської мови.

До головних завдань технології навчання, запропонованої в цій статті, ми зараховуємо:

– формування мотивації до вивчення професійно орієнтованої англійської мови як основи професійного спілкування пілотів на міжнародних авіалініях;

- активізацію пізнавальних потреб у процесі вивчення професійно орієнтованої англійської мови;
- формування вміння використовувати здобуті знання, навички та вміння в майбутній професійній діяльності;
- підготовку пілотів до ефективної комунікації в професійному середовищі;
- формування навичок професійної організаторської діяльності в процесі вивчення професійно орієнтованої англійської мови, що реалізується у чіткій та правильній вимові фраз та речень англійською мовою, правильній побудові речень при передачі й отриманні команд від диспетчера, навичок координації роботи з відповідними службами;
- формування комунікативної компетенції в процесі ведення професійного діалогу “повітря – земля” в екстремальних умовах польоту.

Четвертим структурним компонентом дидактичної моделі є професійно орієнтована англійська мова, що включає *зміст, методи, форми та засоби навчання*.

Структуру змісту навчання курсантів-пілотів становлять знання, навички та вміння, необхідні для практичного володіння англійською мовою в різних ситуаціях професійного спілкування.

Основними чинниками при визначенні змісту навчання професійно орієнтованої англійської мови у льотному навчальному закладі, на наш погляд, можуть виступати такі:

- рівень досягнень у світовій та вітчизняній авіації;
- врахування фізичних та психологічних можливостей курсантів-пілотів у процесі навчання;
- відповідність обсягу навчального матеріалу кількості годин, відведених на вивчення професійно орієнтованої англійської мови;
- наявність навчально-матеріальної бази;
- відповідність рівня володінням професійно орієнтованою англійською мовою міжнародним стандартам ІКАО.

Зміст навчання професійно орієнтованій англійській мові пілотів у льотному навчальному закладі включає:

- 1) знання загальної англійської мови;
- 2) знання стандартної / нестандартної фразеології ІКАО, що використовується в процесі ведення повітряного діалогу між пілотом та диспетчером;
- 3) знання авіаційної англійської мови в більш широкому вжитку з використанням “простої” та загальної англійської мови, що стосується професійних авіаційних ситуацій спілкування.

Згідно з документами ІКАО, пілот / диспетчер повинен володіти такими мовленнєвими навичками та вміннями [6]:

- 1) ефективно спілкуватися за допомогою голосових повідомлень (зв’язок / радіозв’язок) та в умовах безпосереднього спілкування;

2) спілкуватися на загальні, конкретні та професійні теми чітко та зрозуміло;

3) використовувати відповідні комунікативні зразки для обміну повідомленнями в процесі виявлення та вирішення непорозумінь (перевіряти, підтверджувати та уточнювати інформацію) в загальному та професійному контексті;

4) вміти справлятися зі складними лінгвістичними завданнями, що подані у вигляді складних або неочікуваних ситуацій у стандартних умовах;

5) використовувати діалект або акцент, що є зрозумілим в авіаційній сфері.

Наступною складовою професійно орієнтованої англійської мови є методи навчання, що являють собою “упорядковані способи взаємопов’язаної діяльності вчителя і учнів, спрямовані на розв’язання навчально-виховних завдань” [2, с. 206].

У процесі фахової підготовки авіаційних фахівців правильний вибір методів та прийомів навчання визначають надійність людського фактора в авіації. На наш погляд, методи, які б сприяли формуванню мотивації до професійного спілкування пілотів міжнародних авіаліній, можуть бути поділені на *традиційні* та *специфічні інтерактивні методи навчання*. До традиційних методів ми зараховуємо словесні, наочні та практичні методи; до специфічних інтерактивних методів належать дискусія, рольові ігри, кейс-метод, проектна методика, виконання вправ, обговорення відеоматеріалів, аналіз авіаційних пригод, моделювання ситуацій професійного характеру.

Правильний вибір методів при вивченні професійно орієнтованої англійської мови дає змогу активізувати пошукову активність курсантів-пілотів, розвивати пізнавальні здібності та використовувати набуті знання у професійній діяльності.

Наступною складовою професійно орієнтованої англійської мови та компонентом технології організації навчання є форми організації навчання. Основними формами організації навчання є урок та лекція.

Проведення заняття з професійно орієнтованої англійської мови у льотному навчальному закладі має свою специфіку, оскільки від того, наскільки якісно проводиться заняття, залежить не тільки функціонування навчального процесу курсантів, а й безпека польотів у їхній професійній діяльності. Узагальнюючи досвід педагогічної практики та керуючись специфікою викладання професійно орієнтованої англійської мови у льотному навчальному закладі, ми пропонуємо такі типи занять, як:

1) аудиторні практичні заняття, що включають два типи уроків: заняття, спрямовані на вивчення загальної англійської мови з елементами авіаційної тематики та заняття, що мають за мету вивчення професійно орієнтованої англійської мови;

2) факультативні практичні заняття, що спрямовані на оволодіння спілкуванням у професійному середовищі.

Наступною складовою професійно-орієнтованої англійської мови є педагогічні засоби навчання.

Ми пропонуємо класифікувати засоби навчання в процесі вивчення професійно орієнтованої англійської мови майбутніми пілотами таким чином:

1) основні засоби навчання: підручники з професійно орієнтованої англійської мови для пілотів, розроблені вітчизняними викладачами льотного ВНЗ для реалізації принципу зв'язку іноземної мови з рідною мовою; підручники з авіаційної англійської мови для пілотів, розроблені іноземними авторами; підручники з авіаційної англійської мови для пілотів та диспетчерів мають свою специфіку, оскільки орієнтуються на володіння фразеологією радіообміну за основними шістьма критеріями щодо володіння англійською мовою згідно з вимогами ІКАО;

2) першоджерела іноземною мовою – документи ІКАО 9835 (Керівництво щодо мовних вимог пілотів), 4444 (Обслуговування повітряного руху), Циркуляр ІКАО 323 (Методичні рекомендації щодо програми авіаційної англійської мови), Циркуляр ІКАО 318 (Критерії тестування мови для світової координації); документи Державіаадміністрації для аналізу авіаційних пригод, аварій та катастроф;

3) аудіовізуальні засоби – аудіозаписи проблемних ситуацій у польоті, фрагментів ведення радіообміну англійською мовою, навчальні відеофільми з сюжетами аварій і катастроф та їх детального аналізу;

4) комп'ютер – для роботи з інтернет-джерелами: прослуховування радіообміну між пілотом та диспетчером у прямому ефірі; для участі у міжнародних авіаційних форумах пілотів для обговорення конкретних авіаційних ситуацій.

Запропоновані зміст, методи, форми та засоби навчання як компоненти професійно орієнтованої англійської мови тісно пов'язані з наступним компонентом запропонованої дидактичної моделі організації навчальної діяльності майбутніх пілотів – інтерактивною діяльністю викладача та курсантів. Основними критеріями для оцінювання рівня володіння англійською мовою пілотами та диспетчерами визначено аудіювання та говоріння [6]. Це означає, що професійно орієнтована англійська мова повинна перебувати в постійному “живому” русі. Для реалізації концепції інтерактивного навчання в льотному навчальному закладі ми орієнтуємося на вибір таких методів, форм та засобів навчання, що більшою мірою охоплюють ці два аспекти.

Шостим структурним компонентом дидактичної моделі організації навчальної діяльності майбутніх пілотів є процес формування мотивації до професійного спілкування, що відіграє велику роль у його професійній діяльності. В професійній підготовці пілота проблема мотивації є однією з центральних і використовується для характеристики системи чинників, які визначають поведінку, стимулюють і підтримують активність на певному рівні. Крім того, мотивація до професійного спілкування є однією з причин, що впливають на рівень безпеки польотів на міжнародних авіалініях. Таким чином, одним із пріоритетних завдань викладачів льотних навчаль-

них закладів є формування мотивації до професійного спілкування англійською мовою.

Виходячи з цього, вибираємо сьомий компонент дидактичної моделі організації навчальної діяльності майбутніх пілотів, а саме: психолого-педагогічні фактори впливу на формування мотивації до професійного спілкування пілотів. Згідно з даними констатувального експерименту, проведеного серед курсантів-пілотів I–IV курсів льотного навчального закладу, нами було виявлено такі групи психолого-педагогічних факторів:

1) фактори впливу діяльності викладача на навчальний процес (викладач добре знає предмет; інформація подається викладачем на доступному рівні; вміння викладача знайти індивідуальний підхід до курсантів; віра викладача в досягнення позитивного результату курсантами; створення викладачем позитивного психологічного клімату на заняттях; позитивне ставлення викладача до курсантів; демократичний стиль викладання матеріалу викладачем; відзначення викладачем успіхів студентів);

2) фактори впливу діяльності курсантів на навчальний процес (добрі відносини з товаришами по групі; подальший розвиток існуючих знань; добрі відносини з викладачем; віра у досягнення позитивного результату; усвідомлення необхідності знань з професійно орієнтованої англійської мови в майбутній професійній діяльності; розширення світогляду в процесі вивчення іноземної мови; прагнення отримати найвищу оцінку; бажання здобути нові знання з предмета, що вивчається);

3) фактори впливу організації навчального процесу (проведення дискусій іноземною мовою; різноманітність форм діалогового спілкування; різноманітність видів роботи на занятті).

Восьмим структурним компонентом дидактичної моделі організації навчальної діяльності майбутніх пілотів є етапи формування мотивації до професійного спілкування.

Так, ми виділили три етапи формування мотивації до вивчення професійно орієнтованої мови курсантами-пілотами в льотних навчальних закладах, а саме: підготовчий етап, етап активізації навчально-пізнавальної діяльності та етап сформованості мотивації.

На підготовчому етапі основною метою є визначення мотивів, умов та факторів, що впливають на вивчення професійно орієнтованої мови курсантами-пілотами; на цьому етапі головним завданням є визначення вихідного рівня сформованості мотивації курсантів-пілотів, складання плану навчальної діяльності на семестр, планування найбільш оптимальних методів навчання.

На етапі активізації навчально-пізнавальної діяльності відбувається закріплення існуючих знань, а також стимулювання курсантів-пілотів до здобуття нових знань, розвиток умінь та навичок професійної діяльності, усвідомлення важливості знань з професійно орієнтованої англійської мови в майбутній професійній діяльності пілота та використання цих знань на практиці.

Етап сформованості мотивації є результатом спільної роботи викладача та курсантів. На цьому етапі роль викладача полягає у спрямуванні

діяльності в певному напрямі з активним включенням курсантів у навчальну діяльність; це означає, що необхідно викликати інтерес до здобуття нових знань, а також спонукати курсантів до самостійного пошуку цих знань; не менш важливим завданням є оптимальне планування самостійної роботи, що полягає в раціональному розподілі часу, відведеного на вивчення іноземної мови.

Дев'ятим структурним компонентом обраної дидактичної моделі організації навчальної діяльності майбутніх пілотів є рівні сформованості мотивації до професійного спілкування майбутніх пілотів.

У професійному спілкуванні курсантів-пілотів ми виділили такі *критерії та показники сформованості мотивації до професійного спілкування*:

1) значення мотивів вивчення професійно орієнтованої англійської мови та професійних мотивів, що включають такі показники, як: відсутність пізнавальних мотивів та домінування зовнішньої професійної мотивації; наявність зовнішніх мотивів та мотивів досягнення; усвідомлення важливості здобуття знань з професійно орієнтованої англійської мови у своїй професійній діяльності та її ролі у безпеці польотів;

2) прагнення до досягнення мети, що характеризується такими показниками, як: вимушене виконання завдань з метою здобуття мінімального обсягу знань; зацікавленість у позитивному результаті; велике бажання стати компетентним фахівцем та отримати IV рівень володіння англійською мовою за шкалою ІКАО;

3) домінуючі емоції в процесі вивчення професійно орієнтованої англійської мови, що характеризується наявністю таких показників, як: невпевненість і нерішучість; зацікавленість, що залежить від вміння викладача зробити заняття цікавим (ситуативна зацікавленість); упевненість, конкурентоспроможність, рішучість, дієвість;

4) систематичність навчання, що включає такі показники, як: уникнення виконання завдань; виконання тільки необхідного мінімуму завдань; усвідомлення важливості послідовності вивчення матеріалу;

5) прагнення до самостійної діяльності, що включає такі показники, як: прагнення "сховатися" в колективі при виконанні завдань; самостійний активний творчий пошук рішень.

Врахування зазначених критеріїв та показників дало підстави для обґрунтування трьох рівнів сформованості мотивації до професійного спілкування курсантів-пілотів у льотних навчальних закладах, а саме: 1) низького (безініціативного); 2) середнього (достатнього); 3) високого (творчого).

Низький (безініціативний) рівень мотивації до професійного спілкування курсантів-пілотів характеризується, в основному, індіферентністю до вивчення професійно орієнтованої англійської мови; відсутністю інтересу до виконання завдань; пасивністю на заняттях; непослідовністю у вивченні матеріалу; незадоволеністю процесом навчання.

Середній (достатній) рівень мотивації до професійного спілкування курсантів-пілотів відзначається наявністю пізнавального інтересу залежно

від ситуації; послідовністю виконання навчальних дій; участю в різних видах діяльності на занятті; умінням застосовувати знання на практиці; розуміння важливості знань з професійно орієнтованої англійської мови в майбутній професійній діяльності.

Високий (творчий) рівень мотивації до професійного спілкування курсантів-пілотів характеризується гармонійним співвідношенням внутрішніх мотивів (бажанням здобути нові знання, захоплення авіацією та процесами, що відбуваються в авіаційній сфері, прагнення до відповідальності за життя інших людей, розширення світогляду) та зовнішніх мотивів (прагнення до соціального статусу та престижу, прагнення до отримання високої оцінки, прагнення до отримання високої заробітної плати, самоутвердження серед одногрупників); активною творчою діяльністю; пошуком нестандартних рішень; захопленістю процесом навчання; активною самостійною діяльністю в позакласний час.

Десятим – заключним – компонентом запропонованої дидактичної моделі організації навчальної діяльності майбутніх пілотів є контроль за навчальною діяльністю. Контроль на заняттях іноземної мови повинен відображати специфіку цієї дисципліни. Засвоєння матеріалу іноземної мови, яка є практичною дисципліною, має на меті володіння мовою в різних ситуаціях. Тому контроль знань лексичних одиниць, граматичних конструкцій не свідчить про належний рівень володіння іноземною мовою. Саме тому контролю повинні підлягати мовленнєві вміння того, хто навчається. А.Н. Щукін для контролю знань з іноземної мови пропонує попередній, поточний, проміжний та підсумковий контроль [4].

Основними формами контролю іноземної мови є індивідуальна, фронтальна, групова, парна. Вибір форми контролю залежить від виду мовленнєвої діяльності, що підлягає контролю, та виду контролю (поточний, рубіжний) [4].

Так, для оцінювання діалогічного мовлення найбільш ефективною є парна форма контролю; викладач каже речення, а студент має на нього відреагувати. З іншого боку, для оцінювання монологічного мовлення більш ефективним буде індивідуальна форма контролю [4].

Індивідуальний контроль є найбільш ефективним, оскільки повною мірою розкриває здібності кожного студента. Однак недоліками індивідуального контролю є знижена активність групи під час опитування одного студента та, як наслідок, зниження мотивації до вивчення іноземної мови. Тому часто викладачу доводиться використовувати фронтальний контроль, що уможливорює спілкування з усіма членами групи та підтримує активність всіх учасників заняття [4].

У нашому дослідженні на різних етапах педагогічного експерименту ми використовували попередній, побіжний, періодичний, тематичний, підсумковий види контролю. Для реалізації цих видів контролю іноземної мови курсантів-пілотів ми застосовували такі методи, як тестова та усна перевірка в процесі використання індивідуальної, фронтальної, групової та парної форм роботи. Результатом систематичного контролю та управління

діяльністю курсантів-пілотів є іспит, що відображає володіння професійним спілкуванням на міжнародних авіалініях.

Висновки. Отже, розглянувши технологію навчання, подану моделлю організації навчальної діяльності, можна зробити висновок, що бути педагогічно грамотним фахівцем сьогодні неможливо без вивчення всього арсеналу освітніх технологій. Запропонована дидактична модель організації навчальної діяльності при формуванні мотивації до професійного спілкування у майбутніх пілотів у льотному навчальному закладі відображає систематичність, послідовність, інтегрованість та міцність знань, навичок та вмінь з професійно орієнтованої англійської мови, необхідної для майбутньої професійної діяльності пілотів та безпеки польотів на міжнародних авіалініях.

Література

1. Авиационная педагогика : учебник / Р.Н. Макаров, М.И. Рубец, С.Н. Неделько, А.П. Бамбуркин. – Москва ; Кировоград : МНАПЧАК : ГЛАУ, 2005. – 433 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
3. Гез Н.И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе : учебник / [Н.И. Гез, М.В. Ляховицкий, А.А. Миролюбов и др.]. – М. : Высш. школа, 1982. – 373 с.
4. Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика : учебное пособие для преподавателей и студентов / А.Н. Щукин. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Филоматис, 2006. – 480 с.
5. Ягупов В.В. Педагогіка : навч. посібник / В.В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.
6. Manual on the Implementation of ICAO Language proficiency Requirements Doc 9835 AN / 453. – ICAO, 2004.

МОСКАЛЬОВА Л.Ю.

ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПЕРІОД ДОРОСЛІШАННЯ

Посилена увага до проблем розвитку і виховання особистості юнацького віку, зокрема її вікових особливостей, є закономірною, оскільки ефективно здійснювати виховання морально-етичної культури майбутніх учителів може лише людина з високим рівнем знань психології розвитку молоді, яка обирає професію педагога.

Формулюючи мету й окреслюючи завдання нашого дослідження, ми проаналізували велику кількість теоретичних та експериментальних розробок, монографій (Б. Ананьєв, О. Асмолов, І. Бех, Д. Бокум, Л. Виготський, Д. Ельконін, Е. Еріксон, Е. Ільїн, І. Кон, Г. Костюк, Г. Крайг, У. Крейн, Д. Леонтєв, А. Маслоу, Ж. Піаже, І. Шаповаленко та ін.). У своїх працях учені прагнуть не лише розкрити внутрішні механізми морального розвитку і поведінки осіб юнацького віку, а й показати зміни, що відбуваються у процесі особистісного і професійного становлення майбутніх учителів (І. Григорович, І. Зязюн, Л. Іванцев, Н. Нізовських та ін.).

Однак відомості про вікові характеристики майбутніх учителів, особливості їхньої поведінки, накопичені людством, у контексті культурних, соціальних, психолого-педагогічних закономірностей є дещо обмеженими. Також не враховується специфіка створення цілісного образу сучасної людини, яка обирає професію педагога і стає суб'єктом навчально-виховного